

1. Referentie

Referentie	Zeijl, E. en Kappelhof, J. (2004). <i>Het Nationale Scholierenonderzoek (NSO) en het Health Behavior School-aged Children (HBSC)-onderzoek vergeleken. Werkdocument nr 100.</i> Onuitgegeven onderzoeksrapport, Sociaal en Cultureel Planbureau Den Haag.
Taal	Nederlands
ISBN	90-377-0150-7
Publicatievorm	Onderzoeksrapport

2. Abstract

Deze publicatie handelt over twee onderzoeksprojecten in Nederland waarbij men op regelmatige basis enquêtes afneemt van scholieren in Nederland, met name het Nationale Scholierenonderzoek (NSO) en het Health Behavior in School-aged Children-onderzoek (HBSC). Zeijl en Kappelhof van het Sociaal en Cultureel Planbureau vergelijken beide onderzoeken en gaan na of ze representatief en betrouwbaar zijn. De representativiteit wordt onderzocht door middel van vergelijking van de steekproeven met beschikbare gegevens over de gehele Nederlandse jeugd en door een onderlinge methodevergelijking. De betrouwbaarheid, inhoudelijk, kan niet getoetst worden aan een externe bron en kan dus alleen maar gemeten worden aan de hand van een onderlinge vergelijking. De antwoorden op twee vragen die in beide onderzoeken aan bod kwamen worden vergeleken.

Uiteindelijk wordt ingegaan op de vraag of het zinvol is voor de Landelijke jeugdmonitor om te kiezen voor aansluiting bij HBSC.

3. Trefwoorden

Thema('s)	Gezondheid, welzijn
Trefwoord(en)	Betrouwbaarheid, comparatieve studie, jeugdmonitor, jeugdonderzoek, methode, representativiteit, scholen, steekproeven, vergelijking

4. Onderzoeker

Opdrachtgever	/
Onderzoeker(s)	Elke Zeijl en Joost Kappelhof Sociaal en Cultureel Planbureau Postbus 16164 2500 BD Den Haag Nederland Tel: +3170/ 340 70 00 Fax: +3170/ 340 70 44 info@viaweb.SCP.NL www.scp.nl

5. Onderzoeksvraag

Onderzoeksvraag	Wat zegt een vergelijking tussen het Nationale Scholierenonderzoek (NSO) en het Health Behavior in School-aged Children-onderzoek (HBSC) ons over de representativiteit en de betrouwbaarheid van de twee wetenschappelijke onderzoeken? 1. Algemene vergelijking van het opzet van de NSO en de HBSC-onderzoeken 2. Wat is de representativiteit van de twee onderzoeken? 3. Wat is de betrouwbaarheid van de twee onderzoeken?
Hypothesen	/

6. Methode

Onderzoeks-methode	1. steekproefvergelijking (representativiteit) Volgende aspecten worden vergeleken: verzameling van steekproeven en de verdeling naargelang 5 achtergrondvariabelen: leeftijd en leerjaar, sekse, schooltype en etniciteit. Vaak is er geen gelijke verdeling aanwezig en worden de resultaten gewogen om toch een zo groot mogelijke representativiteit te bereiken. In dit onderzoek worden eerst de ongewogen gegevens vergeleken, daarna de gewogen gegevens. 2. itemvergelijking (betrouwbaarheid) Twee thema's worden vergeleken: Vragen over het welbevinden van jongeren en vragen over de voorkeuren van jongeren voor bepaalde muziekstijlen. De antwoorden op deze vragen kunnen niet getoetst worden aan een onafhankelijke bron, dus worden ze enkel onderling vergeleken. Het gebruikte instrument is 'bootstrapping': er wordt meerdere malen aselekt substeekproeven getrokken in zowel de NSO als de HBSC steekproef. Hierdoor wordt de extremiteit van de antwoordpatronen nagegaan. Hoe minder extreme waarnemingen, hoe beter dit voor de betrouwbaarheid is.
Onderzochte groep	De onderzoeken van het Nationale Scholierenonderzoek (NSO) en het Health Behavior in School-aged Children-onderzoek (HBSC)
Bereik	Nationaal (Nederland)

7. Resultaten

Algemene vergelijking opzet en doelgroep	NSO en HBSC vertonen verschillen wat betreft de oprichting van de onderzoeken, de frequentie van afname, de internationaliteit, de leeftijd van de respondenten, het aantal respondenten, de bevraagde thema's, de vrijheidsgraden en de gebruikte schalen en vragen. Er zijn echter ook gelijkenissen inzake moment van afname, overlap in leeftijdsgroepen, vergelijkbaarheid van een aantal vragen, streven naar representativiteit en het niet bereiken van bepaalde groepen jongeren.
Representativiteit?	HBSC en NSO verzamelen hun steekproef op een andere manier. De eerstgenoemde trekt at random een aantal schooldirecties en klassen die dan door hen worden benaderd om deel te nemen, terwijl de laatstgenoemde alle scholen aanschreef en uit de groep met scholen die positief reageerde er enkele uit selecteerde die dan zelf mochten bepalen welke klassen deel zouden nemen. De representativiteitsclaim van het HBSC komt hiermee niet in het gedrang, die van het NSO wel: er zijn teveel zelfselectiemomenten in de steekproefprocedure. Toch staat ook de representativiteit van het HBSC ook onder druk door een relatief grote nonrespons. Vijf achtergrondvariabelen werden vergeleken met elkaar en met de cijfers van het ministerie van OC&W om de representativiteit verder te onderzoeken: leerjaar en leeftijd, sekse, schooltype en etniciteit. Bij de twee onderzoeken zijn er goede verdelingen wat betreft leerjaar, sekse en schooltype. Inzake leeftijd is er enkel een representatieve verdeling na weging van de cijfers en inzake etniciteit kan gesteld worden dat er een aantal groepen allochtone jongeren onder- of oververtegenwoordigd zijn in de onderzoeken.
Betrouwbaarheid?	Antwoorden op twee gelijkaardige vragen uit de twee onderzoeken werden vergeleken om de betrouwbaarheid na te gaan. Er werd gekeken naar de plaats van de vraag in de vragenlijst, de lay-out, de manier van vraagstelling, de nonrespons en de antwoordpatronen (gemiddelden en variantie). Hieruit blijkt dat voor zowel de vraag 'welbevinden' als 'muziekvoorkeuren' er geen grote onderlinge verschillen zijn in antwoorden. Wel is er een verschil in nonrespons, te wijten aan testmoeheid door lange vragenlijsten of aan de lay-out.

8. Publicaties op basis van hetzelfde onderzoek

/

9. Beleidsaanbevelingen

Ja

10. Samenvatting

In deze vergelijkende studie gaan de auteurs de representativiteit en betrouwbaarheid van het NSO (Nationale Scholierenonderzoek) en het HBSC (Health Behavior in School-aged Children) onderzoek na door middel van vergelijking.

In eerste instantie wordt er een algemene vergelijking gemaakt inzake opzet en doelgroep. NSO en HBSC vertonen verschillen wat betreft de oprichting van de onderzoeken, de frequentie van afname, de internationaliteit, de leeftijd van de respondenten, het aantal respondenten, de bevroagde thema's, de vrijheidsgraden en de gebruikte schalen en vragen. Er zijn echter ook gelijkenissen inzake moment van afname, overlap in leeftijdsgroepen, vergelijkbaarheid van een aantal vragen, streven naar representativiteit en het niet bereiken van bepaalde groepen jongeren.

De tweede belangrijke vergelijking die de auteurs maken is tussen de twee onderzoeken onderling wat betreft de methode van steekproefneming. Het HBSC-onderzoek blijkt betrouwbaarder te zijn dan het NSO, omdat in dit laatste onderzoek er meer zelfselectie plaatsvindt, wat een vertekening van de resultaten kan opleveren.

De twee steekproeven worden ook vergeleken met beschikbare cijfers van het ministerie over de gehele bevolkingsgroep. Men gaat met andere woorden de representativiteit na. De verdeling naar leerjaar, sekse en schoolniveau is evenwichtig in beide onderzoeken, inzake etniciteit en leeftijd zijn er onder- of oververtegenwoordigingen: HBSC is correcter inzake etniciteit en NSO is correcter inzake leeftijd.

Het derde punt van vergelijking is de inhoudelijke betrouwbaarheid. Antwoorden van twee items, die in beide vragenlijsten aan bod komen, worden onderling vergeleken, het betreft 'welbevinden' en 'muziekvoorkeuren'. Uit deze vergelijking blijkt dat er geen grote verschillen bestaan tussen de antwoorden in de twee onderzoeken. Wel een opmerkelijke vaststelling is het feit dat lay-out en vraagstelling kunnen leiden tot uitval. Testmoeheid na lange vragenlijsten kan ook aanleiding geven tot nonrespons.

Beide onderzoeken presteren dus even goed qua representativiteit van subgroepen en qua inhoudelijke antwoordpatronen. Bij de steekproefprocedure zijn er wel belangrijke verschillen waarmee rekening gehouden dient te worden. Het HBSC hanteert de enige te prefereren strategie. Bij een keuze voor het ene of het andere onderzoek, zo besluiten de auteurs, spelen echter andere factoren ook een rol, zoals de internationaliteit en het financiële aspect.